

PODKARPACKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTEKÓW

L. dz. Rz-IRN.5142.93.2023.MP

Rzeszów, 20.04.2023 r.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
z siedzibą w Przemyślu
Delegatura w Rzeszowie
35-001 Rzeszów, ul. Mickiewicza 7
tel./fax 17 853-94-61, 17 853-94-62
NIP: 795-20-71-175

Nr decyzji 114/23

DECYZJA

Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. b, art. 7 pkt 1, 1 a, art. 89 pkt 2, art. 92 ust. 6, art. 93 ust. 1 oraz art. 36 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j. t. Dz. U. z 2022 r., poz. 840) oraz Upoważnienia z dnia 6.06.2022 r. Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz § 4 i § 13 pkt 3 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 22.08.2021 r., poz. 81), a także art. 104 Kodeksu postępowania administracyjnego po rozpatrzeniu wniosku **Klasztoru OO Bernardynów w Leżajsku** w sprawie: **wydania pozwolenia na prowadzenie prac związanych z konserwacją stolarki okiennej bazyliki OO Bernardynów w Leżajsku**

(wpis do rejestru zabytków decyzją nr A – 18 z dnia 13.10.1948, A – 95 z dnia 16.07.2004 r.)

P o z w a l a m

Na prowadzenie prac związanych z konserwacją stolarki okiennej bazyliki OO Bernardynów w Leżajsku, zgodnie przedłożonym „Programem prac konserwatorskich” opr. przez Pracownię Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki dr Anna Zaręba, Toruń, ul. Klonowica 25/4

przy spełnieniu warunków dodatkowych:

- o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia prac należy powiadomić WUOZ – Delegaturę w Rzeszowie termin ważności pozwolenia – 20.04.2028 r.

U z a s a d n i e n i e

W dniu 28.03.2023 r. do Rzeszowskiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyślu wpłynął wniosek Klasztoru OO Bernardynów w Leżajsku w sprawie wydania pozwolenia na prowadzenie prac związanych z konserwacją stolarki okiennej bazyliki OO Bernardynów w Leżajsku, wpisanej do rejestru zabytków decyzją A – 18 z dnia 13.10.1948, A-95 z dnia 16.07.2004 r.

Przedłożona inwestycja była konsultowana na roboczo z urzędem konserwatorskim i spełnia wymogi konserwatorskie odnośnie prowadzenia typu prac wskazanych we wniosku. W związku z tym orzeczono jak w sentencji.

Przywołanie przepisów art. 6 ust.1 pkt 1 c, art. 7 pkt 1, 1 a ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U.

z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.) określa zakres przedmiotowy ochrony konserwatorskiej. Art. 36 ust. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami powołano, gdyż zezwolenie dotyczy prowadzenia prac przy zabytku wpisanym do rejestru decyzją A - 18 z dnia 13.10.1948, A - 95 z dnia 16.07.2004 r.

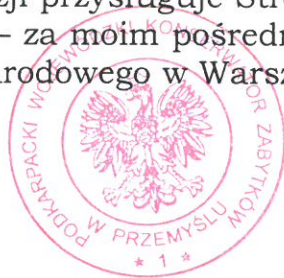
Powołanie przepisów art. 89 pkt 2, art. 92 ust. 6, art. 93 ust. 1 tejże ustawy znajduje podstawę w zakresie właściwości miejscowej, rzeczowej i instancyjnej Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do rozpoznania niniejszej sprawy, który uprawnienia swoje przekazał na podstawie Upoważnienia z dnia 6.06.2022 r. dla Zastępcy Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U z 22.08.2021 r., poz. 81), określa tryb i sposób wydawania pozwoleń. Art. 104 Kpa powołano, gdyż decyzja załatwia przedmiotową sprawę.

P o u c z e n i e

Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania Strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję.

Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej, oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Od niniejszej decyzji przysługuje Stronom - na podstawie art. 127 § 1 i art. 129 § 1 i 2 Kpa - za moim pośrednictwem, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

Z upoważnienia
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Bartosz Podubny
Zastępca
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Otrzymują:

1. Klasztor OO Bernardynów w Leżajsku

Do wiadomości:

1. a/a
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Przemyślu - Delegatura w Rzeszowie

x2

KONSERWACJA I RENOWACJA DZIEŁ SZTUKI

DATA:
5 luty 2023

NAZWA PROJEKTU:
**Program prac konserwatorskich
stolarki okienne bazyliki p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku**

ADRES/DZIAŁKA:
Sanktuarium i Klasztor O.O. Bernardynów w Leżajsku, plac Mariacki 8, 37-300 Leżajsk

OŚWIADCZENIE

Niniejszym oświadczam, że opracowany i sprawdzony przeze mnie program prac konserwatorskich jest przygotowany zgodnie z obowiązującymi na dzień jego wykonania przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

OPRACOWANIE KONSERWATORSKIE CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

OPRACOWANIE

dr Anna Zaręba, konserwator zabytków, nr dyplomu 1400/109923/2007
Klonowica 25/4 87-100 Toruń
+48 605 545 611
a.u.zareba@gmail.com

Anna Zaręba
Pracownia Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
ul. Klonowica 25/4, 87-100 Toruń
trl. 605 545 611
e-mail: anna.zareba@autograf.pl
NIP 9581355783 Regon 341546031

KARTA IDENTYFIKACYJNA PROGRAMU PRAC KONSERWATORSKICH

Przedmiot opracowania:

Opracowanie zawiera program prac konserwatorskich stolarek okiennych bazyliki mniejszej p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku. Wytyczono priorytety konserwatorskie uwzględniające oryginalny, zabytkowy charakter obiektu. Sporządzona ekspertyza zawiera wskazówki niezbędne w tworzeniu projektu prac renowacyjnych przy stolarkach okiennych.

Adres: Sanktuarium i Klasztor O.O. Bernardynów w Leżajsku, plac Mariacki 8, 37-300 Leżajsk

Nr rejestrowy zabytku: A-676

Data wpisania: 13.11.1948

Użytkownik: konwent oo. Bernardynów w Leżajsku

Inwestor/Zleceniodawca: konwent oo. Bernardynów w Leżajsku

Data budowy: - kościół p.w. Zwiastowania NMP, 1618-28, poł. XVIII, okna prawdopodobnie z końca XIX wieku

Fundator/Architekt: Łukasz Opaliński, z małżonką Anną z Pileckich /Antonio Pellaccini zwany Italusem i jego uczeń Szymon Sarocki, wykonawca stolarek nieznanymi

Autorzy opracowania:

dr Anna Zaręba, nr uprawnień: 1400/109923/2007/UMK

Data opracowania: luty 2023

Zakres opracowania:

- wytyczne konserwatorskie i program prac konserwatorskich;
- analiza stanu zachowania;
- opracowanie fotograficzne;

Spis treści

1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA	4
1.2. PRZEDMIOT OPRACOWANIA.....	4
1.3. ZAKRES PRAC BADAWCZYCH.....	4
1.4 SŁOWO WSTĘPNE.....	4
2.0. Historia obiektu	5
3.0. Opis inwentaryzacyjny.....	6
4.0. Technika i technologia wykonania.	18
5.0. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.	19
6.0. Wytyczne konserwatorskie.	20
6.1. Ramowy program prac remontowych i konserwatorskich.	20
7.0. Program prac remontowych i konserwatorskich.	23

1.0. INFORMACJE OGÓLNE

1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA

Podstawą opracowania jest zlecenie i umowa zawarta pomiędzy konwent oo. Bernardynów w Leżajsku, a wykonawcą opracowania. Opracowanie przygotowano na podstawie badań konserwatorskich, oględzin in situ na obiekcie oraz przeglądu literatury i dokumentacji archiwalnej budynku.

1.2. PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest wytyczenie programu prac konserwatorskich dla stolarek okiennych bazyliki mniejszej p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku.

1.3. ZAKRES PRAC BADAWCZYCH

Badania mają na celu ocenę stanu zachowania stolarek oraz zebranie informacji pozwalających na wytyczenie programu prac konserwatorskich i restauratorskich. Prace konserwatorskie powinny kierować się ku poprawie walorów estetycznych i użytkowych obiektu ze szczególnym uwzględnieniem zachowania oryginalnej substancji zabytkowej i uszanowania warstw historycznych. Badania obejmują ustalenie stratygrafii pierwotnych i wtórnych warstw materiałowych oraz technologii wykonania oryginału.

1.4 SŁOWO WSTĘPNE

Niniejsze opracowanie dotyczy stolarek otworowych okiennych bazyliki mniejszej p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku. Pierwsza część dokumentu obejmuje zarys historii budynku (pkt. 2.0) opis inwentaryzacyjny (pkt. 3.0) oraz wstępne omówienie techniki wykonania (pkt. 4.0). W punkcie 5.0. opisano stan zachowania i przyczyny niszczenia zabytku. Punkt 6.0. obejmuje wytyczne istotne dla inwestora oraz projektanta i koordynatora prac przy obiekcie, będące podstawą dla stworzenia projektu prac konserwatorskich ujętych w punkcie 7.0.

2.0. Historia obiektu

Zespół klasztorny w Leżajsku w swoim obecnym kształcie wzniesiony został w drugiej ćwierci XVII wieku przez starostę leżajskiego Łukasza Opalińskiego i jego żonę Annę z Pileckich, częściowo z donacji Zygmunta III Wazy. Była to już czwarta budowla posadowiona na zachód od miasta, gdzie według tradycji w 1590 roku objawić się miała Matka Boska wraz ze św. Józefem. Początkowo z fundacji Reginy Pisarki vel Piekarskiej wzniesiono w 1592 kapliczkę. Następnie w 1594 kościół drewniany, a w 1610 murowany. W 1608 roku na zaproszenie biskupa przemyskiego Macieja Pstrokońskiego do Leżajska przybyli bernardyni.

Obecny murowany kościół powstał w latach 1618-1628. Za jego twórcę uznaje się Antonio Pellacinię, zwanego Italusem - muratora lubelskiego o włoskim rodowodzie, który przyjechał z Lublina wraz z uczniem Szymonem Sarockim i lubelskimi murarzami. Budynek klasztorny ukończony został prawdopodobnie w 1637 roku.

Nie można precyzyjnie określić czasu powstania okien. Typ okuć oraz sposób montażu, m.in. użycie kowalsko wykonanych haczyków, motylków i gwoździ, wskazują dość wczesne datowanie okien. Zastosowane w oknach otwieralnych zawiasy przesuwają jednak datowanie na 2 połowę XIX wieku. Okna o tożsamych podziałach widoczne są na fotografiach pocztówkowych z końca XIX wieku. Nie można wykluczyć, że okna są dość wczesne, a w XIX wieku zmodyfikowano część z nich wprowadzając zawiasy ślusarskie. Nie można jednak także wykluczyć, że okna wykonano lokalnie w XIX wieku korzystając z kowalskich okuć i wprowadzając jedynie kupne zawiasy albo wymieniono je lub naprawiono po I Wojnie Światowej. W latach 1915-1917 konwent leżajski stanowił fortecę wojsk austriackich i cel ostrzału rosyjskiego. Z całą pewnością podczas montażu okien zabezpieczających nie zmieniano istniejących stolarek, a dopasowano je poprzez przecięcie słupków, aby umożliwić uchylanie wywietrzników. Ślady kilku warstw przemalowań oraz stopień degradacji farby i drewna również każą datować okna na XIX wiek.

3.0. Opis inwentaryzacyjny¹.

Okna obydwu kondygnacji bazyliki drewniane krosnowe. Na dolnej kondygnacji w nawie wysokie okna sześciu kwaterowe i dziewięciu kwaterowe zamknięte łukiem pełnym, w ty jedno okno ze skromną geometryczną dekoracją witrażową na otoku pół kwater. Dodatkowo jedno okno wysokie zamknięte łukiem pełnym z dekoracją witrażową oraz jedno małe okno owalne. W prezbiterium niższe okna sześciu kwaterowe także zamknięte łukiem pełnym.

W oknach dziewięciu kwaterowych, kwatery dzielone szprosami na sześć pól. W oknach sześciu kwaterowych na dwanaście pól.

Okna dolnej kondygnacji witrynowe.

Na górnej galerii okna cztero kwaterowe zamknięte półłukiem. Kwatery dzielone na dziesięć pól. Okna w pierwszym, czwartym i siódmym rzędzie po obu stronach otwierane, pozostałe witrynowe.

Wszystkie okna ze stałym słupkiem zdobionym grubym półwałkiem na prostej listwie. Ślemię w postaci prostej listwy.

W oknach zachowały się częściowo szybki ze szkła dmuchanego i walcowanego. Stopień wybrudzenia i brak bezpośredniego dostępu do okien dolnej kondygnacji nie pozwala ocenić procentowej ilości oryginalnych szkła. Na górnej kondygnacji szacunkowo zachowało się około 70% oryginalnych szybek.

Wszystkie okna zaopatrzone są od zewnątrz w szklenia zabezpieczające w konstrukcji stalowej, zachowane w złym stanie technicznym.

¹ Opis sporządzony na podstawie oględzin.

*Zespół klasztorny bernardynów w Leżajsku, stolarki okienne bazyliki
p.w. Najświętszej Marii Panny,
program prac konserwatorskich*

Opracowanie: dr Anna Zaręba, nr dyplomu 1400/109923/2007/UMK, a.u.zareba@gmail.com, tel.: 605 545 611

Fot. 1. Okno witrażowe, nawa południowa, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

Fot. 2. Okno owalne, nawa południowa, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

Fot. 3. Przykładowe okno sześciu kwatrowe, nawa północna, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

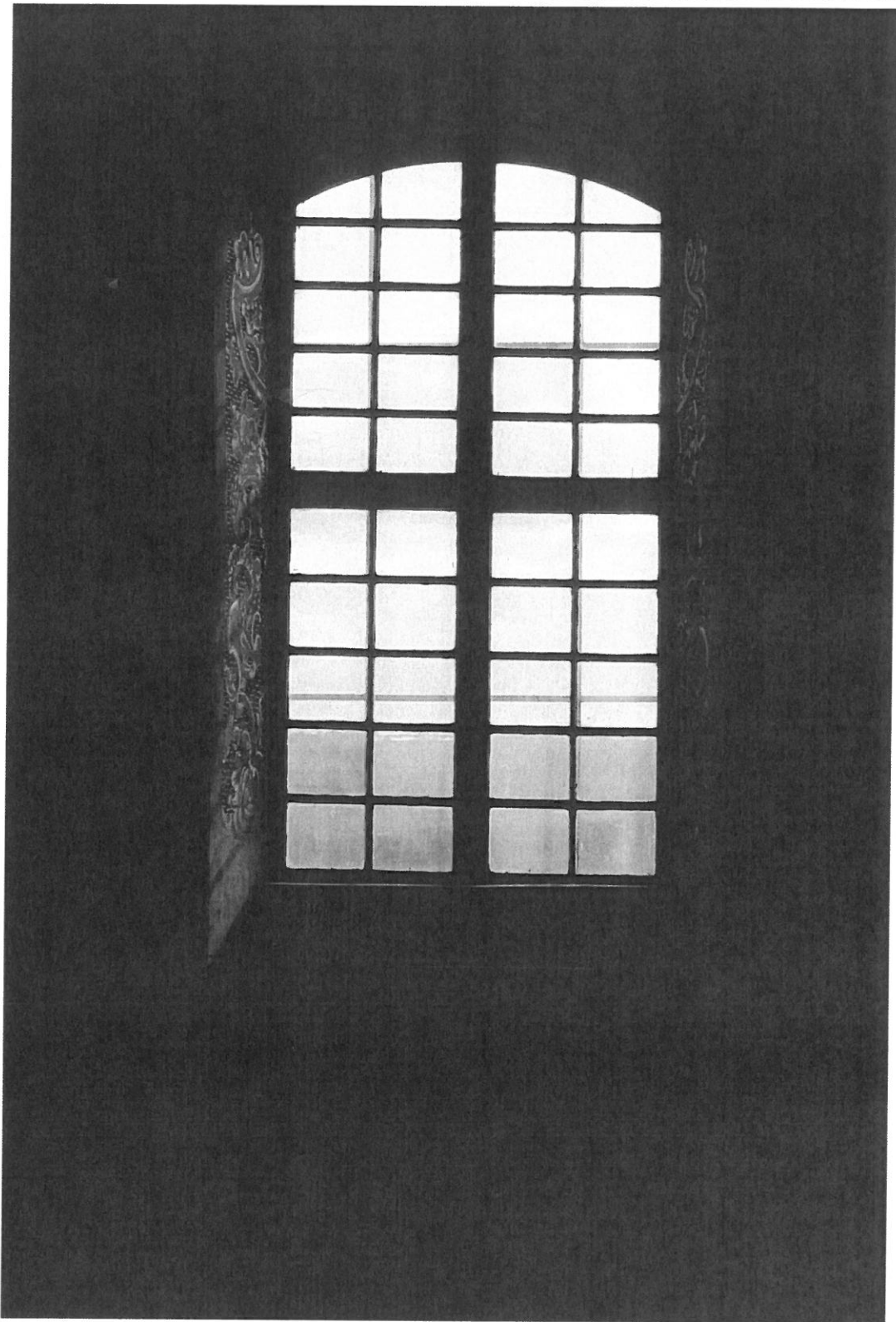
Fot. 4. Przykładowe okno dziewięciu kwatrowe, nawa północna, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

Fot. 5. Okno dziewięciu kwatrowe z dekoracją witrażową, nawa północna, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

Fot. 6. Sześciu kwaterowe okno prezbiterium i cztedo kwaterowe okna drugiej kondygnacji, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

Fot. 7. Przykładowe cztero kwaterowe okno drugiej kondygnacji, bazylika p.w. Najświętszej Marii Panny w Leżajsku, stan obecny.

Fot. 8. Oryginalne szklenie, szybka górnej kondygnacji.

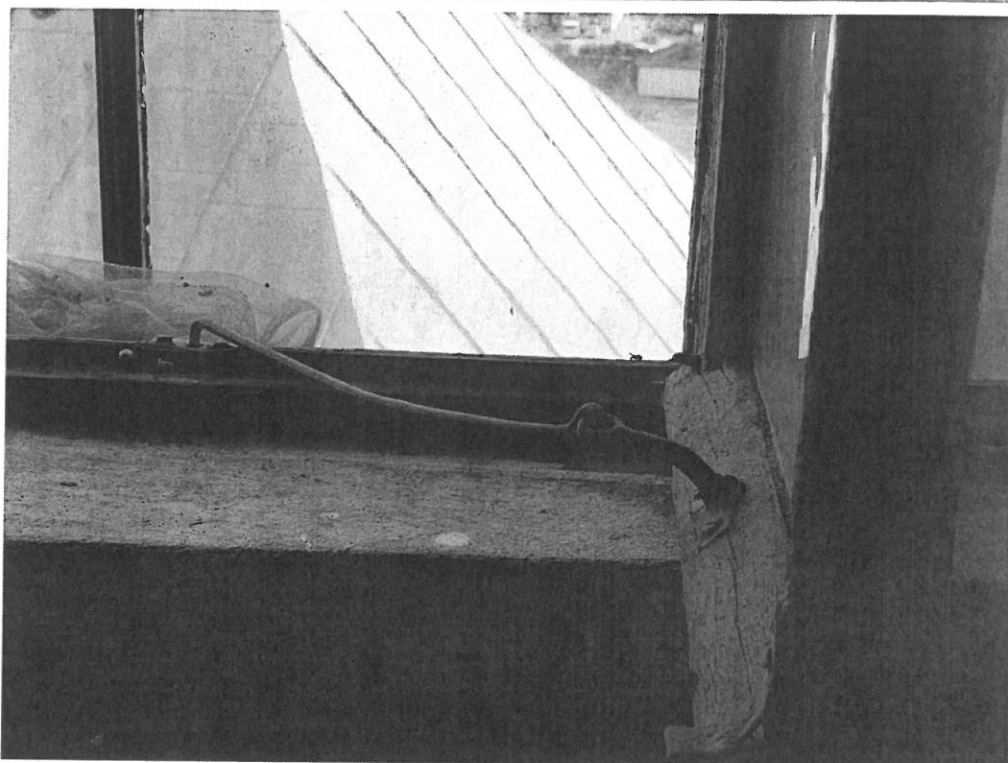
Fot. 9. Kowalskie okucia, okno górnej kondygnacji.

Fot. 10. Zawiasy, okno górnej kondygnacji.

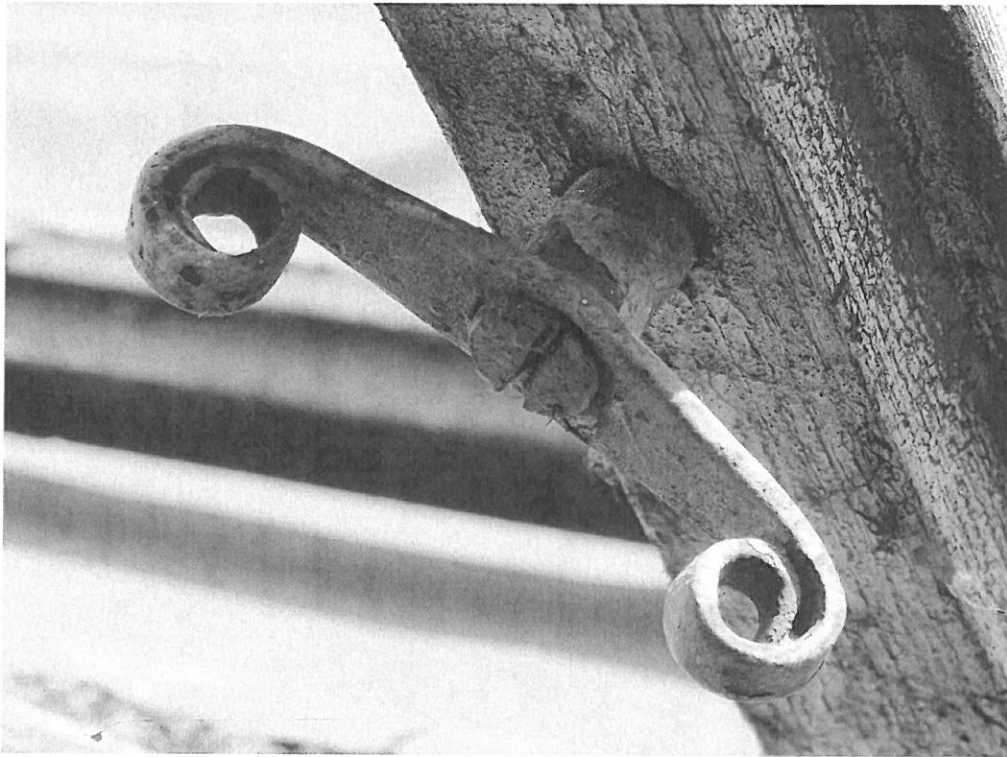
Fot. 11. Kowalskie okucia, okno górnej kondygnacji.

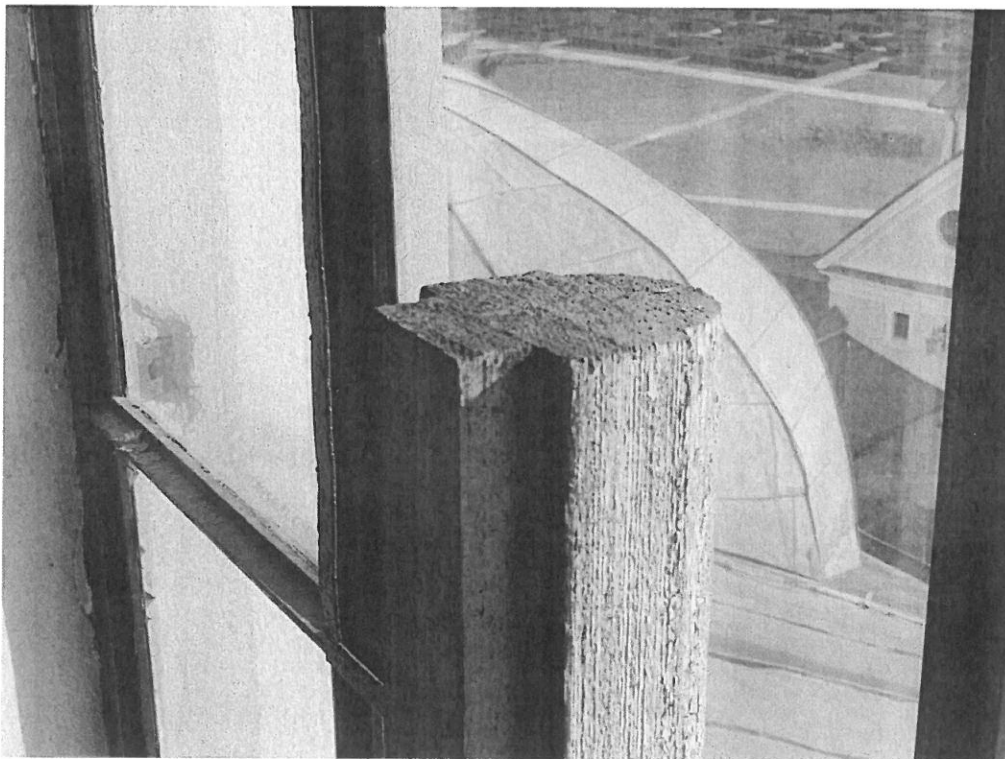
Fot. 12. Kowalskie okucia, okno górnej kondygnacji.

Fot. 13. Kowalskie okucia, okno górnej kondygnacji.

Fot. 14. Kowalskie okucia, okno górnej kondygnacji.

Fot. 15. Przekrój słupka, okno górnej kondygnacji.

4.0. Technika i technologia wykonania.

Stolarki otworowe drewniane, krosnowe, wiele podziałowe. Okna dolnej kondygnacji witrynowe, górnej witrynowe i otwieralne. Wykonane tradycyjnymi technikami stolarskimi i ciesielskimi z widoczną ręczną obróbką drewna i prowadzeniem profilu wałka i szprosów. Nie jest wykluczone, że stolarki wykonano lokalnie przez cieśle/stolarza pracującego dla klasztoru. Okucia kowalskie stalowe. Zamknięcia w typie podwójnego motylka, stalowe, podobnie wstępniki i haczyki. Zawiasy ze stożkowym zdwojonym zakończeniem, stalowe.

Okna kilkakrotnie przemalowane, zachowane ślady matowej farby prawdopodobnie na bazie oleju schnącego.

5.0. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.

Z technicznego punktu widzenia okna zachowane są stosunkowo dobrze. Od kilkudziesięciu lat chronione są szkleniem zabezpieczającym.

Stolarki mają prostą ale wysmakowaną plastykę i duże płaszczyzny przeszkleń z podziałami szprosowymi odpowiadającymi charakterowi okien barokowych. Większość szyb ma charakter zabytkowy, co widać po sposobie w jaki załamują światło. Okna na pewnym etapie poddane zostały renowacji, gdyż pokryte są warstwami wtórnych przemalowań, obecnie po zewnętrznej stronie farba jest złuszczone i odchodzi od drewna. Na odsłoniętych partiach drewna miękisz uległ wypłukaniu. Profile są delikatnie wyoblone. Notuje się też niewielkie ubytki w drewnie, głównie na skutek urazów mechanicznych oraz liczne dziury i otwory po gwoździach i wkrętach. W kilku oknach odnotowano większe ubytki wymagające wstawienia fleków. Wszystkie badane okna otwieralne swobodnie się zamykają i otwierają. Ramy wymagają poprawy sposobu osadzenia.

Brakuje części zamknięć w postaci motylków, zastąpiono je rozwiązaniami wtórnymi. Niepełne są także zestawy haczyków.

Podczas montażu przeszkleń zabezpieczających otwieralne okna zostały zmodyfikowane poprzez przecięcie słupka i połączenie jego górnej części ze skrzydłem okiennym, co umożliwiło uchYLENIE okna zewnętrznego.

Brakuje części oryginalnych szybek, zastąpiono je szklami prostymi. Kity szklarskie są miejscami wykruszone, nałożone nierówno i przemalowane grubą warstwą farby.

Elementy metalowe noszą ślady korozji, nie wszystkie odpowiednio zabezpieczono farbą na bazie naturalnego oleju schnącego lub mini.

Nie odnotowano śladów czynnych źerowisk szkodników drewna ani centrów korozji biologicznej.

Stolarki są silnie zabrudzone.

6.0. Wytyczne konserwatorskie.

Celem prac konserwatorskich jest zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku poprzez usunięcie przyczyn destrukcji i naprawę zniszczeń oraz poprawę wizualnego odbioru stolarek, z przywróceniem oryginalnej kolorystyki oraz okuć. Działania przy obiekcie powinny uwzględniać zachowanie wszystkich śladów oryginalnych rozwiązań technologicznych i charakteru obróbki drewna.

6.1. Ramowy program prac remontowych i konserwatorskich.

STOLARKI OTWOROWE

Okna witrynowe pierwszej kondygnacji odpowiadają charakterowi barokowej bazyliki, a ich jakość wykonania i stan zachowania są bardzo dobre. Bezwzględnie należy je zachować i poddać konserwacji oraz renowacji. Po rozłożeniu rusztowań należy ocenić czy możliwy jest demontaż kwater bez uszkodzania konstrukcji ramy i przewiezienie ich do pracowni, gdzie mogłyby zostać poddane zabiegom konserwatorskim w bardziej komfortowy sposób, bez ryzyka uszkodzenia lub zakurzenia niezwykle cennego wyposażenia i dekoracji malarskich bazyliki. W przypadku braku możliwości demontażu kwater prace należy wykonywać *In situ* po dokładnym zabezpieczeniu otoczenia i odcięciu rusztowania poprzez nałożenie folii ochronnych. Przed przystąpieniem do prac należy wykonać dokładną dokumentację fotograficzną i pogłębione badania technologiczne, ustalając kolorystykę wykonania oryginału i charakter użytych spoiw oraz pigmentów. Uzyskane wyniki badań należy przedstawić w formie raportu lub aneksu do programu prac konserwatorskich na komisji cząstkowej przedstawicielowi WUOZ oraz opiekunowi obiektu.

W procesie renowacji należy bezwzględnie zachować oryginalne szklenia, szklenia wtórne ocenić pod kątem odbioru wizualnego, ewentualnie wymienić na tzw. szkło konserwatorskie. Przy czym zaznacza się, że współczesne szkła konserwatorskie w związku z nieco innym współczynnikiem załamania światła nieznacznie różnić się będą od szkieł dawnych. Zaleca się także ocenę stanu zachowania kitów. Kity sprawne,

niewykruszone i pełne, należy pozostawić w postaci świadków oczyszczając je z warstw wtórnych przemalowań, całkowicie usuwając jedynie te, które nie mają odpowiednich parametrów technicznych. Przy ewentualnym demontażu szybek należy je starannie oznaczyć, aby mogły wrócić na swoje miejsce. Przy ponownym montażu szybek, które na czas prac konserwatorskich będą zdemontowane należy użyć tradycyjnego kitu szklarskiego kładzionego na zabezpieczone olejem albo szelakiem drewno, pomalowanego w kolorze okien bezpośrednio po nałożeniu, aby nie dopuścić do jego wyschnięcia i wypadania.

Należy bezwzględnie usunąć wszystkie wtórne elementy montażowe w postaci śrub i gwoździ pozostawiając jedynie oryginalne materiały. Ewentualnie w niewidoczny sposób poprawić jakość montażu.

Metodę oczyszczania należy wybrać na podstawie przeprowadzonych prób. Można podjąć próby zastosowania metod chemicznych (pasta do usuwania przemalowań np. VITAF firmy Levis lub SCANSOL firmy Scandia Cosmetics), metody zmiękczenia warstw gorącym powietrzem przy użyciu opalarki lub metody oczyszczania suchym lodem. Nie dopuszcza się metody piaskowania i innych metod strumieniowo-ściernych.

Szklenia należy oczyścić metodą wybraną na podstawie prób z wykluczeniem zastosowania preparatów o pH poniżej 4,5 oraz powyżej 8.

Po oczyszczeniu drewno należy profilaktycznie poddać dezynsekcji i dezynsekcji.

Po dokonaniu koniecznych napraw metodą flekowania, mniejsze ubytki należy zaszpachlować lekkimi szpachlówkami o niskim skurczu liniowym i wysokiej elastyczności, odporności na naprężenia i łatwości obróbki. Istotne jest zachowanie umiaru przy uzupełnianiu ubytków, by nie zatracić miękkiego naturalnego rysunku okien wynikającego z ich ręcznego wykonania. Nie należy prostować profili stolarki, zamykać nierówności wynikających z duktów prowadzenia narzędzia itp.

Po zakończeniu etapu uzupełniania ubytków stolarki należy pomalować na kolor zdefiniowany w procesie badań z zastosowaniem farb olejnych na bazie

naturalnego oleju lnianego np. firmy Allbäck lub BalticPaint po wcześniejszym zagruntowaniu bazą tego samego producenta.

Demontaż kwater ułatwiłby przeprowadzenie renowacji okien niezależnie od wymiany szkła ochronnych. W przypadku konserwacji In situ, konieczne będzie skorelowanie prac przy oknie z momentem demontażu ram ochronnych, z pozostawieniem czasu minimum dwóch tygodni na przeprowadzenie prac konserwatorskich od strony zewnętrznej dla każdego z okien.

W przypadku okna witrażowego należy podjąć decyzję o ewentualnym demontażu po rozłożeniu rusztowań. Stan zachowania wskazuje, że nie ma konieczności wymiany szkła, ocenie należy poddać szczeblinę ołowiową i wiatrownice.

Przy wymianie szkła ochronnych należy przeanalizować podział ramy na poszczególne pola, aby lepiej wpisać się w podziały okien wewnętrznych i zastosować szklenie antyrefleksyjne, uczyniające charakter oryginalnych stolarek.

Okna górnej kondygnacji są wyraźnie mocniej zdegradowane ale ich stan techniczny jest wystarczający do przeprowadzenia prac konserwatorskich i renowacyjnych. Przy górnych oknach należy przyjąć analogiczną metodykę postępowania do opisanej dla okien dolnych. Z tym zastrzeżeniem, że wymagany jest demontaż i przewiezienie do pracowni wszystkich skrzydeł, łącznie z montowanymi w postaci witryn. Postępowanie takie dyktują względy BHP oraz konieczność przeprowadzenia stabilizacji osadzenia futryn.

Należy rozważyć sposób otwierania/uchylania szkła zabezpieczających i zaprojektować go tak aby nie kolidował z słupkami oryginalnych stolarek. Bezwzględnie należy przywrócić ciągłość stałych słupków warunkujących prawidłowe domykanie się okien.

Okna w drugim i szóstym rzędzie licząc od chóru zachodniego należy przerobić stolarsko wprowadzając zawiasy umożliwiające otwieranie i zamykanie skrzydeł. Konieczne jest polepszenie cyrkulacji powietrza w bazylice, a otwieralne okna pierwszego i siódmego rzędu są za blisko cennych, wykonanych z drewna elementów wyposażenia wnętrza. Zawiasy należy dobrać do charakteru istniejących, zastosowanych w pozostałych oknach, wprowadzając nieznaczną rozróżnialność.

Należy bezwzględnie usunąć wszystkie wtórne elementy montażowe. Zachowane okucia i zawiasy poddać konserwacji poprzez oczyszczenie z wtórnych warstw przemalowań i produktów korozji, wprowadzenie antykorozyjnego zabezpieczenia powierzchni oraz pomalowania zgodnie z kolorystyką stolarek. Należy przywrócić brakujące okucia, wykonane kowalsko, zgodnie z techniką oryginału.

Przy montażu kwater i skrzydeł dopuszcza się wprowadzenie uszczelek.

Przy wymianie szkła ochronnych należy koniecznie prowadzić elementy uchylne, poprawić podziały kwater i wprowadzić szkło antyrefleksyjne.

7.0. Program prac remontowych i konserwatorskich.

Stolarka okienna:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
2. Ewentualny demontaż skrzydeł i przewiezienie do pracowni.
3. Przeprowadzenie pogłębionych badań technologicznych, określenie kolorystyki, charakteru spoiw i pigmentów.
4. Demontaż klamek i okuć.
5. Demontaż lub częściowy demontaż szkła (konieczne do zachowania i wstawienia).
6. Oczyszczenie powierzchni drewna z przemalowań olejnych metodą wybraną na podstawie prób: przy użyciu preparatów spęczniających i zmydlających oraz metod mechanicznych z wykorzystaniem gorącego powietrza w kontrolowanych warunkach, suchego lodu etc. Wykonanie większej ilości odkrywek w miejscach łączenia elementów podczas oczyszczania.

7. Oczyszczanie elementów metalowych z wtórnych przemalowań i produktów korozji.
8. Dezynsekcja drewna preparatem typu Anti Insect oraz Impragniergrund GN lub zamiennymi.
9. Ostrożne doczyszczenie powierzchni drobnoziarnistym papierem ściernym z zachowaniem rysunku oryginału.
10. Stolarska przeróbka okien drugiego i szóstego rzędu. Docelowo przerobienie ich na okna otwieralne.
11. Uzupelnienie znaczących ubytków metodą flekowania, z wykorzystaniem drewna tożsamego z oryginałem, o odpowiednim układzie słoii, zabezpieczonego czterofunkcyjnym preparatem ochronnym metodą kąpieli.
12. Uzupelnienie mniejszych ubytków dwuskładnikową masą do uzupelnień w drewnie na bazie żywic epoksydowych z wypełniaczem z mączki drzewnej.
13. Uzupelnienie drobnych ubytków szpachlówką na bazie oleju lnianego lub pastą na bazie żywicy akrylowej/ winylowej z wypełniaczem trocinowym.
14. Zabezpieczenie antykorozyjne elementów metalowych.
15. Zagruntowanie powierzchni drewna i metalu odpowiednimi gruntami.
16. Przywrócenie szkła, wymiana części wtórnych szkła na szkło konserwatorskie (wtórne szkła walcowane proponuje się zostawić, wymieniając jedynie szkła całkowicie płaskie). Montaż na kit szklarski.
17. Malowanie powierzchni, wykończenie w półmacie farbą paroprzepuszczalną nie zamykającą struktury drewna, metodą opracowaną na podstawie prób, po zatwierdzeniu przez nadzór konserwatorski. Proponuje się użycie farb na bazie oleju lnianego (np. firmy Allbäck, BalticPaint).
18. Przywrócenie brakujących okuć, mocowań i zamknięć odtworzonych w technice oryginału, pomalowanych na kolor stolarek.

PODKARPACKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
z siedzibą w Przemyślu
Delegatura w Rzeszowie
35-064 Rzeszów, ul. Mickiewicza 7
tel./fax 17 853-94-61, 17 853-94-62
NIP: 795-20-71-175

Załącznik nr 1

do pisma / postanowienia / decyzji

L.dz. Rz. - 542.93.2023

z dnia 20.04.2023

Anna Zaręba
Pracownia Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
ul. Klonowica 25/4, 87-100 Toruń
trl. 605 545 611
e-mail: anna.zareba@autograf.pl
NIP 9581355783 Regon 341546031

Z upoważnienia
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Bartosz Podubny
Zastępca
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków